

Kiteytys kasvusta

PETRI BÖCKERMAN

Tutkija

Palkansaajien tutkimuslaitos

Thorvaldur Gylfason: Principles of Economic Growth. Oxford University Press, Oxford. 1999, 188 s.

Oppikirjan tarkoitus on tarjota lukijalle kattava johdatus talouskasvun tutkimukseen taloustieteessä. Valittu näkökulma painottaa uusimpia empiirisiä tutkimustuloksia yksityiskohtaisen teoreettisen esityksen sijaan. Kasvuteoriaa tarkastellaan mallien muodossa vasta teoksen liitteissä. Teoksen mottona onkin fyysikko *Richard P. Feynmanin* tokaisu siitä, että asioita on pelkistettävä siinä määrin, jotta myös ensikertalaisella on mahdollisuus omaksua sisältö. Ratkaisu on siinä mielessä onnistunut, että se mahdollistaa teokseen tutustumisen alhaisillakin lähtötiedoilla. Vaarana on kuitenkin se, että tuoreiden empiiristen tulosten korostaminen lyhentää tuntuvasti oppikirjan elinkaarta. Teoksessa on yhteensä viisi pääjaksoa, joissa tarkastellaan elintasoeroja maailmantaloudessa, talouskasvun tutkimuksen oppihistoriaa, keskeisimpiä esitettyjä kasvuteoreettisia lähestymistapoja, tehokkuuden merkitystä talouden toimin-

nalle sekä erilaisten talousuudistusten vaikutusta talouden suorituskykyyn.

Elintasoeroja tarkasteltaessa pääpaino on maittaisissa vertailuissa, joissa on mukana mm. Thaimaa, Nigeria, ja Argentiina. Argentiinan toisen maailmansodan jälkeinen talouskasvu tarjoaa lähes klassisen havainnollistuksen siitä, miten epäonnistuneella ja lyhytjännitteisellä talouspolitiikalla (*Perónin* harjoittama populismi) voidaan tuhota orastava elintason nousu kehittyvässä taloudessa. Lisäksi pohditaan mm. kansantalouden avoimuuden (lähinnä ulkomaankaupan) ja koulutuksen vaikutusta pitkän aikavälin talouskasvuun. Tarkastelun lopussa korostetaan, että talouskasvu on monisyinen ilmiö, sekä lainataan *Arthur Lewisia*. Hän painotti toisen maailmansodan jälkeen sitä, että talouskasvu on mahdollista saavuttaa luonnonvaroiltaan rikkaissa maissa, joissa harjoitetaan määrätietoista talouspolitiikkaa.

Oppihistoriallinen jakso alkaa *Adam Smithin* ajatusten esittelyllä. Smith korosti tuotannontekijöiden kasautumista ja työnjakoa pitkän aikavälin talouskasvun airueina. Ajatuksena oli se, että markkinoiden koon kasvu syventää työnja-

koa ja kiihdyttää talouskasvua. Kiinan keskeisenä ongelmana Smith näki aikanaan maan eristyneisyyden kansainvälisestä yhteydestä. Smitihin seuraajista tarkastellaan lähinnä *Malthusen*, *Ricardon*, *Millin* ja *Marxin* ajatuksia. Esitys on suppea. Heistä Ricardo korosti kansainvälisen kaupan merkitystä kansantalouden tehokkuutta parantavana tekijänä. Mielenkiintoista on se, että *Alfred Marshall* korosti tasaisen tulojaon parantavan talouskasvua pitkällä aikavälillä. Aihepiiriin on virinnyt hiljattain uutta kiinnostusta. Klassikkojen jälkeen tarkastellaan modernia kasvuteoriaa *Harrodin* ja *Domarin*, sekä *Solowin* mallien puitteissa. Lisäksi tarkastellaan endogeenisen kasvuteorian tärkeimpiä oivalluksia.

Varsinainen kasvuteoreettinen tarkastelu alkaa säästämisen, tehokkuuden ja teknologisen kehityksen mallintamisella. Kasvulaskennan yhteydessä esitellään paljon huomiota herättäneitä empiirisiä tuloksia, joiden mukaan Kaakois-Aasian talouskasvua voidaan selittää tuotantotekijöiden akkumuloiduilla. Tuottavuuden paranemisella ei olisikaan ollut suurta merkitystä näiden maiden ripeälle toisen maailmansodan jälkeiselle talouskasvulle. Lisäksi tarkastellaan mm. väestönkasvun vaikutuksia pitkän aikavälin talouskasvuun. Pienetkin erot maittaisissa kasvuvauheissa kumuloiduvat vuosikymmenien kuluessa suuriksi elintasoeroiksi, joita havaitaan nykyisin maailmantaloudessa.

Tehokkuutta tarkasteltaessa luodaan laaja katsaus tuloerojen konvergenssia maailmantaloudessa arvioivaan empiiriseen tutkimukseen. Tarkastelu aloitetaan mainitsemalla Rooman Klubin pessimistinen näkemys talouskasvun mahdollisuuksista (»Kasvun Rajat»), sekä *Gunnar Myrdalin* moniosainen järkäle »The Asian Drama», jossa väitettiin, että Kaakois-Aasian mailla ei olisi juurikaan mahdollisuuksia kehittyä toisen maailmansodan jälkeen. Taloushisto-

rian katsotaan osoittavan arvelut talouskasvun tukahtumisesta väitteeksi, jolla ei ole empiirisiä perusteita. Konvergenssin tarkastelussa korostetaan mittaongelmia, jotka koskevat erityisesti bruttokansantuotteen lähtötasoja. Empiirisiin päätelminä todetaan, että teollisuusmaiden välillä on tapahtunut huomattavaa tuloerojen kaventumista, mutta maailmantaloudessa tilanne on toisin. Köyhyysloukkuja tarkasteltaessa korostetaan useampien kansantalouden perustekijöiden vuorovaikutusta. Matala säästämisaste ja alhainen elintaso vahvistavat toinen toisiaan, jos kansantalouden säästämisaste kasvaa tulojen kasvun myötä. Myös väestön kouluttautuminen yleistyä tulotason noustessa, jolloin talous saattaa juuttua köyhyysloukkuun.

Lisäksi tarkastellaan ulkomaankaupan vapauttamisen, vakauttamispolitiikan, yksityistämisen, koulutuksen, sekä tulojaon ja luonnonvarojen vaikutuksia pitkän aikavälin talouskasvuun. Arviossa korostetaan, että ulkomaankaupan vapauttaminen ei toteudu varsinkaan kehitysmaissa ilman merkittäviä yhteiskunnallisia sopeutumiskustannuksia. Tuloksena saattaa olla kasvun hidastuminen ennen resurssien paremmasta allokaatiosta koituvien hyötyjen realisointumista. Sen seurauksena ulkomaankaupan vapauttaminen aiheuttaa aina vastustusta joissakin eturyhmissä, jotka kärsivät tulomenetyksiä suhteellisten hintojen muuttuessa verrattuna suljetun talouden tilanteeseen. Vakauttamispolitiikan yhteydessä keskustellaan lähinnä nopean inflaation alentamisen eduista talouskasvulle kehitysmaissa. Pääpaino on uusimpien empiiristen tulosten esittelyssä. Yksityistämisen vaikutusten tarkastelu on varsin suoraviivaista. Väitteenä on se, että erilaisten vääristymien poistaminen parantaa tehokkuutta ja talouskasvua ainakin keskipitkällä aikavälillä. Väestön koulutuksen osalta talouskasvua voimistava vaikutus on ilmeinen, mutta teoksessa tarkastel-

laan myös tulonjaon vaikutusta talouskasvuun. Empiirinen tutkimus nimittäin tukee näkemystä, jonka mukaan eriarvoistuminen heikentää talouskasvua pitkällä aikavälillä¹. Syynä tähän voi olla esimerkiksi se, että tulonjaon muuttuminen epätasaisemmaksi vähentää väestön mahdollisuuksia kouluttautua epätäydellisten pääomamarkkinoiden maailmassa. Luonnonvarojen runsaus vähentää – vastoin arkiajattelua – pitkän aikavälin talouskasvua vakioitaessa muita vaikuttavia tekijöitä kasvuregressioissa. Syynä tähän empiiriseen tulokseen on lähinnä se, että luonnonvarojen runsaus edesauttaa voimakkaiden eturyhmien syntymistä, jotka taistelevat luonnonvarojen tuottamista vientituloista² (esim. Nigerian tragedia). Seurauksena tästä kehityksestä on poliittista epävakautta ja byrokraatisoitumista. Teoksessa keskustellaan myös kansantalouden yleisten maantieteellisten ominaispiirteiden vaikutuksista talouskasvuun. Empiiristen tulosten mukaan kansantalouden sijainnilla tropiikissa on haitallisia vaikutuksia tuottavuuden tasoon ja pitkän aikavälin talouskasvuun. Trooppisessa ilmastossa on ollut vai-

¹ Ks. myös *P. Aghion, E. Caroli ja C. Carcia-Penaloza* (1999), »Inequality and economic growth: The perspective of the new growth theories«, *Journal of Economic Literature*, XXXVII:4, 1615–1660.

² Ks. myös *F. Rodríguez ja J. D. Sachs* (1999), »Why do resource-abundant economies grow more slowly?«, *Journal of Economic Growth*, 4:3, 277–303.

kea soveltaa ns. vihreän vallankumouksen myötä kehitettyjä tuottavampia lajikkeita. Myös sisämaavaltioiden talouskasvu on ollut tuntuvasti muita maita heikompaa toisen maailmansodan jälkeisenä aikakautena³. Sisämaavaltioita on eniten Afrikassa. Sisämaavaltioiden ongelmana on se, että ne ajautuvat usein taloudellisesti ja poliittisesti riippuvaisiksi naapurimaistaan, jolloin omaehtoisen kehityksen eväät heikentyvät rannikkovaltioihin nähden.

Tarkasteltaessa talousuudistusten vaikutusta talouskasvuun esitellään Ugandan talouskehitystä. Diktaattori *Idi Aminin* hallinnon päättyminen ja talousuudistusten toteuttaminen johtivat lopulta Ugandan talouskasvun voimistumiseen. Mikrotaloudellinen tehokkuus ja makrotaloudellinen vakaus ovatkin useimpien tutkimusten ja myös käytännön kokemuksen mukaan keskeisiä talouskasvun avaimia. Lisäksi teoksessa keskustellaan työttömyyden vaikutuksesta talouskasvuun. Mainitsematta jätetään tosin endogeenisen kasvuteorian kehittämissä esitetty väite, jonka mukaan korkea reaali-palkkataso (ja korkea työttömyys) saattaa voimistaa talouskasvua, koska korkeat palkkakustannukset kannustavat yrityksiä toteuttamaan työpanosta säästäviä innovaatioita. Varsin ylimalkainen tarkastelu päättyy huomautukseen siitä, miten tärkeää on talousuudistusten oikea vaiheistus.

³ Sisämaavaltioiden ongelmia pohdittiin laajasti myös klassisessa poliittisessa maantieteessä (esim. *I. Leiviskä* (1938), »Poliittinen Maantiede«, WSOY).